

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratr[is] Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Quartu[m] de blasphemij s iura[n]tib[us] illicite p[er] creaturas [e]t
adiura[n]tib[us] illicite

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Preceptum II

aut consensus est. non indicauerit. portabit iniquitatem suam. Dicit tamen Tho. in summa Ray. q̄ ex quo moyles in predicta auctoritate nō expressit cui hoc esset indicandum. sufficit isti ut se ab hoc peccati vinculo absoluat. si indicet talibus qui magis possent prodesse q̄ obesse plurio. siue eū corrīendo. siue deū pro eo placando. vt puta sacerdotes vel honesti et discreti patres. Et ad hanc denunciationē de talibus plonis faciendā teneat quilibz quotienscūg viderit aliquē vicinū p̄ceptio. Id est. peccato committendo. Sic soluit questionē istam d̄ lug⁹. Ii. questio. sup̄ Leuit. xxij. q. v. hic videt.

Capitulum. iiii

Contra secundū preceptū. Nō assumes tē. peccant adhuc tria genera peccatorū. Primi sunt blasphemati. Scđi sunt adiutantes illicite. Tertiū sunt p̄ creaturas illicite iurates. De quib⁹ est dicendū p̄ ordinē.

M Circa p̄mū notandū fīm Tho. scđa .ii. q. xiiij. q̄ blasphemare ē bonitati et excellētie p̄cipue diuine derogare seu cōuictari. Dicit bonitati q̄ de⁹ oīmodo de bon⁹ est et excellēs. Dicit p̄cipue diuine q̄ blasphemia cōmitti pōt in sanctos et diuina. Sicut em̄ de⁹ in sanctis suis laudat inq̄tum laudant opa que de⁹ in sanctis suis efficit. ita etiā blasphemia que sit in sanctos ex cōsequēti in deū redūdat. Dicit derogare. Obi notandū q̄ tres sunt qđammodo spe cles busus peccan blasphemier semper deo derogatur. H̄na ē cum attri buitur deo quod ei nō cōuenit. vt cuius aliqui dicunt. quando ipsi puniuntur in se v̄l in suis. et aliū peccatores nō puniuntur taliter. Ecce deus est iniust⁹. Et similiter maledicentes deo. vt li sores ei imprecantes. que nō possunt deo inesse. Sicut qui vellēt deū nō esse iustum. vt peccata eorum nou pu

Cap. III

n̄ret. Sicut etiam isti in inferno faciunt. Sic etiam peccat deo attribuē res membra. que inq̄tum deus nō habet. Et peius q̄ deo attribuunt mēbra que nominari de probō viro cōnt verecunda. Et pessime qui deo attribuunt que in eo non sunt. Exemplū primi. Jurantes per caput dei. et p̄ similia mēbra. Exemplū secundi. vt p̄ dei posteriora et per alia verecūda mēbra. Item simile videtur. quando quidam a deo puniuntur qui dicit. nū quid latrones sumus. quid fecimus. vbi hoc meruimus. cum tamē als de um sepe grauiter offendierunt. Speci es blasphemie alia est. cū a deo remouēt quod ei cōuenit. vt dicentes. deum non esse iustum. deum non esse verum hominē. deum nō esse in eucha ristia. deū nō eternaliter punire p̄ctū mortale post hāc vitā. Tertia sp̄s est q̄n creature attribuēt qđ deo appropiat. vt q̄ imago creata sit de⁹. q̄ imago dei ḡram. q̄ creatura aliq. putaver būv̄l factū p̄nuciet futura soli deo nota. sic circa sup̄stitionēs int̄dū sit. **C**e cūdō notandū. fīm Tho. vbi prius. q̄ blasphemia fīm gen⁹ suū ē p̄ctū mortale. Nō ē. q̄ p̄ctū mortale ē p̄ qđ hō separat p̄mo p̄ncipio sp̄ualis vite. qđ est charitas dei. Nō qcunq̄ charitati repugnat ex suo genere sūt p̄ctā mortalia. Blasphemia aut̄ fīm gen⁹ suū repugnat charitati. q̄ derogat diuine bonitati q̄ est obiectū charitatis. Et iterq; q̄ est p̄tra secundū preceptū. H̄t aut̄ fīm Tho. vbi p̄us tres ḡdus blasphemie in derogante diuine bonitati. fīm tres p̄fatos medos. Quidā em̄ derogant fīm solā opinionē intellect⁹. aliū derogant deo fīm opinionē intellect⁹ coniecta quadā affectus seu voluntatis detestatione. et vterq; modus dicitur blasphemia cordis si non pdit ad ex. Aliū aut̄ p̄mū modū vel secundū vel

b

ambos lingua produnt. et est blasphemia oris. pma mala. scda peior. tertia pessima. Et sunt fm gen^o suū oēs tres gradus maxima pte. **H**z dices. **E**st ne semp pcam mortale emittere blasphemiam. cū quidā absq; deliberatione blasphemēt. **R**hi. ibidē **C**hom. Blasphemia pōt absq; deliberatiōe ex surreptiōe pcedere dupl. **O**no mō q; aliquis n̄ aduertat hoc qd̄ dicit eē blasphemiam. Qd̄ pōt cōtingere. cū aliq; subito ex altq; passiōe in yba imagina ta prumpit. quoꝝ significatiōe non cōsiderat. et tūc ē pcam veniale. et iō nō hz ppxie rōnem blasphemie. **A**lio mō qñ aduertit hoc eē blasphemiam pside ran significata verboꝝ. et tūc nō excusat a peccato mortali. **S**icut nec ille q; ex sbito motu tre aliquid occidit iuxta se sedemē. **T**ertio nōndū q; p vitando hmōi peccato. qnq; mala blasphemie sunt considerāda. **P**rimo ecclia hoc pcam multū punit. qz. xxij. q. v. ta lis. **Q**ui iurat q; caput dei aut per capillos eius. aut aliq; hmōi. dices. q; si deus fm diuinitatez talia habeat. **S**i clericus est debet deponi. sive loq; anathematizari. **Qd̄ fm H**onauefi. in. iij. dis. xxxix. intelligendū est de illis qui turpiter irreuerēter nominat mēbra xp̄i. et quodaz exquisito modo turandi disidunt eū mēbratim. et potissime qui iurant q; eius mēbra q; etiā in nobis verecundū esset nominare. et essent pro illis a presidētibus religiosis et secularibus grauissime puniēdi. **I**dem videretur etiam intelligendū de his qui de virginē benedictaz sanctis dei iurando in honeste loquunt. Aut qui animas suas demonibus deuuent. vel alia dicunt horrenda. **S**ecūdo detestabile ē hoc viciū. quia peius est per iurio. **V**nde glo. sup illō Eph. iij. **B**lasphemia tollatur a vobis. dicit. **N**elus est blasphemare q; peiera-

re. **Q**ut. n. pelerat. Id ē. salſū farat nō dicit aliquid vel sentit aliquid falsum de deo sicut blasphemus. sed adhibet testem tanq; sperans q; deus sup hoc non testificet per aliq; evidens signū vnde pene piurio debite etiā isti blasphemō deberentur de iusticia. **T**ertio est detestabile. quia blasphemia ppōderat homicidio. **V**nde Ch. ibidez dicit. **H**omicidiū et blasphemia si cōsideren fm oblecta in que peccatur. maximū est blasphemia. quia est di recte peccatum in deum. homicidiū aut in proximū. **S**i aut p̄sideren fm esse crūm nocendi. sic homicidiū preponderat. **P**lus. n. nocet homicidiū proximo q; blasphemia deo qui nō moritur. **C**amē q; blasphemus intēdit no cumentū inferre honoris diuino. sim pliciter grātia peccat q; homicida. **P**almū tamē locuz tenet homicidium inter pctā in proximū pmissa. **Q**uarto ē detestabile. quia hic a deo et a ser uis dei morte sepe punituz repimus. **V**nū **L**eūt. xxiiij. **F**iliū ml̄ieris israelitis rixans eū alio quodaz blasphemans deū. expīt et incarcerated. **E**t deus per Noysen r̄nsum dedit q; lapidari deberet. et statim lex sancta est. **Q**ut blasphemauerit nomē dn̄i morte moriatur siue ciuīs siue pegrinus fuerit. **I**te refert **V**incen. in spec. hystoriali. q; rex francie **P**hilipp⁹ qnūcunq; pcepit i tabernav̄l alibi hoiez etiā militez blasphemasse eū submersit. **E**t de hoc ediciū firmū posterū in mortē suā relquit. **Q**uinto hoc pcam est detestabilissimū. q; p̄p̄tū est oīm damnatorūz. **V**nū dicit glo. super illud Apoc. xvij. Estuauerūt hoies estū magno et blasphemauerūt nomē dei habētis potestatem sup has plagas. In inferno in quī positi ēq; uis sciat se p̄merito pūniri. dolet tamē q; deus tantaz potētiaz habeat. q; plagas eis infert. **H**oc

Preceptum II

aūt est dicit Tho. blasphemia. Et cre
dibile est q̄ post resurrectionē erit eis
et iā vocalis blasphemia. Circa secū
dum videlicet adiurationē notandum
fm Tho. ii. iij. q. lxxix. q̄ adiurare nō
est altū ad iurādū inducē. H̄ē p̄ q̄ndaz
silitudinē iuramenti a se induci alii
ad aliqd agendū puocare. Pro cui⁹
declaratiōe aduertendū. q̄ ille qui in
rat iuramento p̄missorio p̄ reuerentia
diuinī noīs qđ ad p̄firmationē sue p̄
missiōis inducit. seip̄m obligat ad fa
ciendū qđ p̄mittit. qđ est seip̄m imo
biliter ordinare ad aliqd agendū. Si
aut̄ hō seip̄m ordinare p̄t ad ali
quid agendū. ita etiā alios. supiores
quidem dep̄cando. inferiores aut̄ im
perando. Cum igit̄ viracq̄ ordinatio
p̄ aliquā diuinū p̄firmat. est adiuratio
Et fieri p̄t ad quinq̄ ḡnā rez ad deū
ad subditū sibi boiem seu ad se. ad p̄
ximū equalē vel sup̄loref. ad demonē.
et ad creaturā irrōnale. sed diuersimo
de. Primo em cū hō sit dñs actuum
snoꝝ. non aut̄ dñs eoz q̄ ab alio sunt
agenda. Iō sibip̄si p̄t necessitatē im
ponere p̄ diuinī noīs invocationē. nō
aut̄ hāc necessitatē p̄t alijs impone
re. nisi sibi subditis quos p̄t ex debi
bito prestiti iuramenti cōpellere. Si
igit̄ alijs q̄ invocationē diuinī noīs
vel culuscunq̄ rei sacre alicui nō sibi
subditio adiurando necessitatē agendi
aliiquid imponere intēdat sicut impo
nit subij̄p̄i iurādo. talis adiuratio illi
cita est. q̄ usurpat potestatē in altum
quā nō habet. et eū nō p̄pellere quo
dāmodo. Cum ppter aliquā necessita
tem qui sunt supiores. suos inferiores
tali genere adiurationis constringere
p̄nt. Et iō p̄nceps sacerdotiū vt D̄l
genes dīc sup̄ Mattb. Iesum illicite
adiurauit. p̄ deū viuū. q̄ subdit⁹ eius
nō fuit. Si vō adiurās intendat solū
modo p̄ reuerentia diuinī nominis vel

Cap.

III

alicuius rei sacre aliqd ab alio obtine
re ab absq̄ necessitatē impositione. talis
adiuratio licita ē respectu quo: n̄libet
Et sic adiuram⁹ deū dicēdo. p̄ passio
nē et crucē tuā libera nos. Sūliter ho
minē demonē et angelū. et sic p̄ scdm
et tertū. Est em̄ modus adiurandi sic
duplex. unus p̄ modū cōpulsionis
est illicit⁹ ad equalē et sup̄loref. de quo
in p̄mo. Scđs ē p̄ modū deſcationis
vel inductiōis ob reuerentia alicui⁹ la
cri. Quō igit̄ demon p̄t a nobis
adiurari licite vel non: H̄ū. q̄ nō licet
demones adiurare p̄ modū beniuolē
tie deſcationis seu inductiōis. q̄ ille
modus videſ ad quādaz beniuolētiaz
vel amicitia p̄tinere. q̄ non licet ad de
mones vti. et sic necromātici utunt ad
iurationib⁹ et invocationib⁹ vel incā
tationibcs demonū ad aliiquid ab eis
obtinendū adiupſcendū vel addiſcen
dum. Scđo aut̄ adiurbationis mō. vi
delicet qui ē p̄ cōpulsionē licet nobis
ad aliqd vti et ad aliqd nō licet. Pos
sumus em̄ demones adiurādo p̄ vir
tutem diuinī noīs tanq̄ inimicos re
pellere. ne nobis noceat corpori vel
spūalit fm p̄tē datā a xp̄o. fm illud
Lu. x. Ecce decl̄ vob̄ p̄tē calcādi
sup̄ serpētes et scorpiōnes. et sup̄ oēm
virtutē inimici. et n̄h̄ll vob̄s nocebit
Et Mar. vlti. In noīe meo demonis
ejicient. Et rō illius ē. q̄ demones in
curſu h̄vite nobis aduersarij p̄stū
tur. nō aut̄ eoz actus n̄fe dispositiō
subduſ. H̄ dispositiōi diuīe et setōrū
angeloz. fm Aug. iij. li. de trīni. Non
en̄ licitu est demones adiurare ad ali
quid ab eis addiſcedū. q̄ hoc p̄tinere
ad aliquā societatē cū ipſis habendā.
Vn̄ Chryſo. sup̄ illud. Obmutesce et
exi ab eo. dicit. Salutiferū hic nobis
dogma datur ne credam⁹ demonib⁹
q̄mūcūg denūciētūtē. n̄liſ ſorte ex

b 2

speciali instinctu vel relatione diuina aliqui sancti ad alijs effectu demonum agatione vranit. Sicut de biō Jacobo legitur q[uod] p[otes]t demones fecerunt Hermogenem ad se adduci, et sic patet quartū.

Gerardus predictus sequitur primo q[uod] nulla alia potestas habet demones cogere nisi diuina, angelica et humana. non ex natura. Ex gratia et virtute diuina. Et rō est q[uod] non est prās sup terrā q[uod] ei cōpet qui facit ē ut nullū timeret. vt dī Job .xlj. Dñ glosa ibidē. Dia humana superat et si meritis sanctoꝝ sublaceat. Exemplū ē de multis scis. Nec obstat illud Thob. vj. q[uod] Raphael Thobie sutori dixit, q[uod] fumus p[re]cule cordis p[re]scis positi sug carbones exterminaret oē genū demonioꝝ. fumū em̄ h[ab]itū fecit. vt dī Alco. d[icitu]r lyra. q[uod] res corporal nō imp̄mit in rem pure spūale h[ab]et p[ro]p[ter] suū designabat virū expulsitudi meitoria Thobie que sūltvirtus oīonis Thobie. cui⁹ merito Raphael expulit demonē Sarā liberādo. Prop[ter] q[uod] dicitur ibidē Raphael ap[osto]lū dicit demoneꝝ et ligauit eū in superis egypti. Hec obstat illud. i. Reg. xvij. vbi ad citharizationeꝝ. David spūs malus in Saul quievit. q[uod] nō fuit liberat[us] salte re demon nō rediret. h[ab]et meliꝝ habebat virtute diuina immedie vel mediātib[us] angelis sanctis ex merito David. qui laudes diuinās in cithara canebat p[ro] salute Saul. sicut et sancti deuotisib[us]. Melodia aut̄ coopabat ad deuotoꝝ sicut et iiii. Reg. iij. Meliseus fecit ad duci psaltem. vt mens ei⁹ in deū eleua retur. non tū melodia in demonē agebat. Itē naturale dispositionē melodia bona poterat face et mala iminuerre. rōne quoꝝ demō min⁹ poterat vexare. De qua materia plen⁹ repertus sī. v. i dialogo de formicā. Scđo p[ro] ex prefatis falsitas quoūdam libroꝝ in scriptis necromāticis et exorcismorū

q[uod] talia characterizata demōes se putant cogere et vexare. seclua p[otes]tate diuina. non attēderes illud xpi. Hoc genus demonioꝝ nō ejus[que] nūli in telu[n]io et oīone. Per seculū em̄ fm̄ H[ab]eram corpus. et p[ro] oīonem spūs levat ad deū vi calcer demonia. Tertio seq[ue]tur q[uod] exorcisiū qdām deberet examinari p[ro] l[oc]atos. an aliqd supstisiosū cōtinerent. tunc effi nō essent admittēdi ne posteriora peiora fierent p[ro]ibus. sicut exemplū ponit Greg. li. i. dialogo rū d[icitu]r qdā p[ro] demonē obessa post coīnū eccliam intrāte. et cū sacerdotis cuiusdā inuāme nūbil suuaret. ad incāratores eā duxerūt cognati. et legio in ea[st] intrānit. **D**uinto an liceat adiura re irrōnaliē creaturā. **R**ū. Cho. Idu ratio qua q[uod] utrū ad irrōnaliē creaturā p[ot] intelligi duplicit. Dno mō vi ipa adiuratio referat ad ipam creaturā irrōnalem fm̄ se. et sic vanū esset irrōnabilem adiurare creaturā cu[is] nō intelligat locutionē. Alio mōt referat ad eū a q[uod] irrōnaliē creatura agit et mouetur. Et sic dupl[ic]t adiurāt irrōnaliē creatura. Dno qdēm modo q[uod] modū de p[ro]cātiōis ad deū directe. qdō pertinet ad eos q[uod] diuina inuocatiōe miracula faciunt. Alio mō p[ro] modū cōpulsionis q[uod] referat ad diabolū q[uod] i nocūmētu nostrū utrū irrōnaliē creaturis. Et talis est modus adiurāti in ecclie exorcismis. q[uod] q[uod] demonū p[ro]t[er]is excluditur ac irrōnaliē creaturis. **A**cira tertia an liceat p[ro] creaturas iurare. **R**ū. fm̄ Hor. sup Matth. v. Iurare p[ro] creaturā qdā duplicit p[ro]tingit. Primo spām tanq[uod] aliqd diuinū iploādo. et sic stricte puniſt iurās. cā. xxij. In duob[us] locis et etiā si q[uod] gloriū p[ro]mitteret mēdaciū p[ro] creaturās iurādo. vt ibidē dī. Scđo cōtingit iurare p[ro] creaturās iuramen tum tanq[uod] per rem vīlem cōtemnēdo p[ro]mū pertinet ad infidelitatē et semp

Preceptum II

est peccatum. sicut et secundum. quod pertinet ad dolositatē. Tertio deus qui in ipsa creatura presidet tanquam testē innocando. et sic Joseph iuravit pro salute Pharaonis. Gen. xliij. Et ecclia iurat pro sancta euāgelia. Quarto contingit iurare per creaturā tanquam eam ad viuum quāz iurans inde sperat deo impignerādo. et sic sit iuramentū execratorius. ut testis est mihi deus in aiām meā. Tertio et quarto licitū esse potest. ut supra dictum fuit.

Capitulum. v.

Ontra secundū preceptū. Non assumes recte peccatum eriam vota frangentes. Unde devoto prīmōvidēdū est quid ut. Secundū quantum p̄cīm̄ sit infringere votū. Tertio Ad eius dispēlātione. Item ad primū notandū sum magistrū in. iiiij. dis. xxxvij. et Tho. et alios theologos. quod votū ē conceptio spōranea melioris propositi. animi deliberatiōe deo vel sanctis eius firmata cū intētiōe se obligandi. Pro cūlū intellectu notandum quod ad lictū et complētū votū plura exigitur que tāgunt in descriptiōe eius. Primo est conceptio aliquiū a spūsancto i intellectu facta. Secundū exigitur quod non sit de malo. nā p̄spōle sumptum votū non potest esse de malo. ibi melioris. ubi presupponit quod sit bonū. Malum em̄ potius nos deordinat a deo. votū aut̄ est vinculū iniquitatis. Unde Iis. In malis p̄missis rescinde fidē. In turpi voto muta decretū. nisi iudei plures quam quadraginta que vrouerunt se neque manducaturos neque bibituros donec occideret Paulū. Terci. xxij. malevouerunt. Tertio exigitur quod non sit de necessario a nobis aīs fieri quia melioris. Ad bonū em̄ necessarium. puta quod aīs ē preceptū nobis. obligamur ex alterius auctoritate. et hoc propriētate pertinet ad votū. cuius ob-

Cap. V

ligatio est ex mera volūtate. verūtū ut dicit Durādus. quod ad idem potest quod obligari pluribus obligationibus. sōnihil probhet quoniam ad illud ad quod obligamur pro preceptū ex alterius auctoritate. obligemur etiā votū ex proprio lūtate. Unde firmiter tenendū est. quod uenescōtinētā et cōmitēs adulteriū vel simplicē fornicationē peccat duplicitē. videlicet p̄cīm̄ adulteriū vel fornicationē nūbilominus fractiōe votū. quod uis illud votū sit largez improprie dicūm. Quia votū p̄spōle dictū ē solū de his quod sunt in hominē libertate. Quarto exigitur quod non sit bonū indifferens. quia talevit sic non ordinat in deū. Itē quod non sit de minori bono. ibi melioris boni. Hō ē. quod minus bonū respectu maioris boni habet rōne malū. et sōnihil potest cadere subvoto in cūlū est impeditiūm maioris boni. Quinto exigitur quod sit cōceptio libera. ibi spōranea. Ex quo p̄t qui possunt vovere. quia qui libet potest vovere ea quod sunt in sua libertate. et ea in quibus est sui iuris. Unde impuberis seruit religiosi. clericī. et uxores in quibusdam non possunt vovere. Sexto exigitur deliberatio. ibi animi deliberatiōe. et addit ad differentiā votōrum que sunt ex surreptiōe in quibus non inueniēt plena rō votū. In autē deliberatio ad votū exigitur. dicit Rich. Motū dicit avolēdo. Unde sicut in nob̄ est duplex velle sc̄z plenū quod ē deliberatiōn̄ et semiplenū quod est velle ex surreptiōe. sic etiā duplex est votū. quod dā hūs plena rōnez votū. et quod dā hūs surrepticiā siue semiplenū. et de rōne p̄mit est quod sit factū ex deliberatiōe. non autē de rōne secūdi. Tale enim potest fieri ex surreptionē quod non habet plena rōne votū. sōnihil obligat de necessario sed tamen de cōgruo. ex. e. venientes. et ex. de lūctu. ad nostrā. Et sōnihil contra tale votū ē propria auctoritate non ē p̄cīm̄ morale.

b 3

